

JÄRVAVECKAN
RESEARCH

Digital inkludering och utanförskap i Sverige

Rapporten bygger på en opinionsundersökning genomförd av Indikator Opinion på uppdrag av Järvaveckan Research i samarbete med Internetstiftelsen

INTERNET
STIFTELSEN

Innehåll

Om Järvaveckan	3
Om Järvaveckan Research	4
Om vår kunskapspartner: Internetstiftelsen	4
Förord av Järvaveckans vd och ordförande	5
Förord av Internetstiftelsens vd	6
Om rapporten	7
Läsanvisningar	7
Inledning.....	8
Användningen av digitala e-tjänster bland boende i utsatta områden	10
Betalingssätt vid e-handel.....	13
Digital inkludering i utsatta områden	15
Utsatthet för bedrägerier på internet.....	20
AI: Användning och oro.....	22
Betaling för digitala tjänster	26
Vilka platser finns vi på internet och hur kommunicerar vi?	28
Föräldrars uppfattning och oro för digitaliseringens konsekvenser	33
Avslutande reflektioner	37
Om undersökningen	39
Bakgrundsinformation	41
Kontaktuppgifter	42

Om Järvaveckan

Järvaveckan är det övergripande namnet för tre olika verksamheter: **Järvaveckan Evenemang**, **Järvaveckan Research** och **Järvaveckan Dialog**. Bakom Järvaveckan står en ideell, politiskt och religiöst obunden stiftelse, Stiftelsen The Global Village.

Vårt **syfte** är att bidra till ett samhälle där mångfalden är en allmänt erkänd styrka. Ett samhälle där alla kan vara med och påverka samhällsutvecklingen. Den största likheten mellan människor är att vi alla är olika. Det är på den människosynen som målen om social hållbarhet och inkludering ytterst vilar.

Vår **övertygelse** är att vägen dit måste inbegripa öppna samtal som vilar på kunskap om det svenska samhället och som bygger på respekt för varandra. Denna övertygelse ligger till grund för all vår verksamhet. Vi tror på öppenheten som vägen framåt.

Vår **roll** är att vara en kraft för brobyggande och ny kunskap. Som stimulerar människor att vidga perspektiven i samhällsfrågor och utveckla sin syn på sig själva och andra. Ett brobyggande som uppmuntrar samarbete i nästa led. Vår verksamhet har tre inriktningar. Tillsammans ska de bidra till långsiktig förändring i Sverige:

- Vi organiserar mötesplatser för öppna samtal. **Möjliggörare** för människor att mötas över alla gränser.
- Vi initierar och sprider ny kunskap som ger nödvändiga insikter om det svenska samhället för upplysta samtal och offentlig debatt. **Experter** dit man vänder sig för att få nya insikter.
- Vi genomför egna aktiviteter som stöder enskilda människor i sin utveckling genom att upptäcka nya verkligheter och därmed kunna bryta barriärer. Så är vi **förändringsagenter** som förverkligar förnyelse.

Om Järvaveckan Research

Järvaveckan Research fördjupar insikter och debatt genom att ta fram och publicera nya faktarapporter och ge utrymme åt de röster och perspektiv som traditionellt förbises. Våra rapporter vilar på vetenskaplig grund, där vi tar stöd av etablerade undersökningsföretag och statistik från myndigheter.

Samarbete är nyckeln till vår framgång och vi samarbetar med en rad olika kunskapspartners, inklusive företag, stiftelser och myndigheter. Detta säkerställer att våra rapporter är välgrundade, relevanta och aktuella. Det ger oss också möjlighet att sprida våra resultat brett och påverka samhällsdebatten.

Genom att utveckla och distribuera faktarapporter och nya perspektiv ger vi en inblick i livsvillkoren för boende i olika områden och befolkningsgrupper över hela Sverige.

Vår research är tänkt att bryta ytterligare ett slags utanförskap, nämligen det som uppstår när många har bestämda uppfattningar om områden och befolkningsgrupper utan att egentligen få sig en bredare bild av verkliga förhållanden.

Vår övergripande ambition är att bidra till en mer nyanserad och konstruktiv samhällsdebatt och inspirera till positiv förändring.

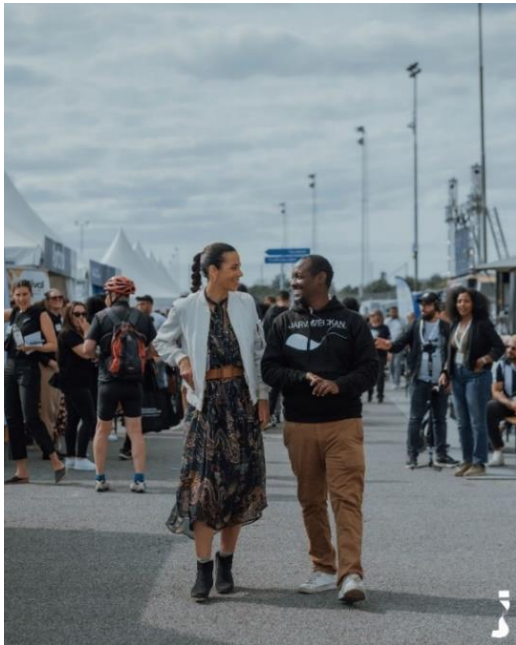
Om vår kunskapspartner: Internetstiftelsen

Internetstiftelsen är en oberoende, affärsdriven och allmännyttig organisation. Vi verkar för ett internet som bidrar positivt till människan och samhället. Vi ansvarar för internets svenska toppdomän .se och sköter drift och administration av toppdomänen .nu.

Intäkterna från affärsverksamheten finansierar en rad satsningar i syfte att möjliggöra att människor kan nyttja internet på bästa sätt, och stimulera kunskapsdelning och innovation med inriktning på internet. Vår vision är att alla i Sverige vill, vågar och kan använda internet.

Förord av Järvaveckans vd och ordförande

Ett digitalt utanförskap riskerar att förstärka befintliga ojämlikheter och cementera utanförskapet. De som står utanför den digitala gemenskapen missar inte bara möjligheter till information, kommunikation och service, utan

riskerar också att hamna i en ännu mer utsatt position på arbetsmarknaden och i samhället i stort.

Men digital inkludering kan vara en kraftfull motor för positiv förändring. Den kan frigöra individens kraft och kreativitet, öppna dörrar till nya möjligheter, ge en röst i det offentliga samtalet och bidra till att minska ojämlikheter. Digital inkludering handlar inte bara om att ha tillgång till teknik. Det handlar om att kunna använda den på ett meningsfullt sätt för att skapa, lära och delta i samhället.

För att säkerställa att alla medborgare kan delta på lika villkor i det digitala samhället, måste utvecklingen följas noga. Därför presenterar vi, för andra året i rad, en rapport om ”**Digital inkludering och utanförskap.**” Denna gång i samarbete med Internetstiftelsen.

Rapporten belyser villkoren för olika grupper i Sverige att delta i det digitala samhället. Precis som i övriga Järvaveckan Research rapporter läggs ett särskilt fokus på de som ofta är underrepresenterade i nationella undersökningar: *personer med utländsk bakgrund* och *invånare i utsatta områden*. Det är just den sistnämnda som rapporten fokuserar på, en mångfaldsrik befolkningsgrupp där många redan lever i ett utanförskap.

Vi hoppas att denna rapport kan bli en värdefull resurs för alla som vill skapa en digital framtid präglad av inkludering, inte utanförskap. Tillsammans kan vi bygga ett digitalt samhälle där alla har möjlighet att delta, blomstra och bidra.

Ahmed Abdirahman, Vd & grundare, Järvaveckan

Caroline Berg, Styrelseordförande & medgrundare, Järvaveckan

Förord av Internetstiftelsens vd

Internetstiftelsen genomför varje år undersökningen *Svenskarna och internet* om svenska folkets internetvanor och digitaliseringen av samhället. Syftet med våra rapporter är att bidra med oberoende fakta och insikter kring hur användningen av internet i Sverige utvecklas, och hur digitaliseringen påverkar individ och samhälle.

En viktig del i *Svenskarna och internet* är att belysa grupper som riskerar att

inte inkluderas i digitaliseringen på samma sätt som andra. Det handlar bland annat om pensionärer, där vi ser att internetanvändningen är betydligt lägre än hos den yngre befolkningen. Personer med funktionsnedsättning är en annan grupp som riskerar att möta svårigheter i det digitala.

Personer som bor i något av de bostadsområden polisen klassar som utsatta områden är ytterligare en grupp där samhället behöver mer kunskap kring hur internetanvändningen och digitaliseringen ser ut.

Hur ser användningen av sociala medier och digitala tjänster ut bland de som bor i dessa områden? Har man samma tillgång till det

offentliga digitala samhället och finns det andra viktiga skillnader jämfört med befolkningen i övriga Sverige?

För att ta reda på det har Internetstiftelsen tillsammans med Järvaveckan tagit fram denna rapport om digital inkludering i Sveriges utsatta områden. Vi hoppas att rapporten blir ett användbart verktyg och ger insikter till beslutsfattare, organisationer och företag som utvecklar digitala tjänster.

Vi vill genom vårt arbete skapa förutsättningar till att digitaliseringen av det svenska samhället och näringslivet sker på välinformerad grund.

Carl Piva, Vd, Internetstiftelsen

Om rapporten

Syftet med rapporten "**Digital inkludering och utanförskap**" är att utforska och jämföra hur boende i utsatta områden och övriga delar av Sverige interagerar med och upplever det digitala samhället. Rapporten tar upp en rad viktiga aspekter av digitalt engagemang, inklusive användningen av olika e-tjänster, upplevd tillgång till digitala resurser, prenumerationer på digitala tjänster, närvaro på sociala medier, samt föräldrars syn på sina barns internetanvändning. Genom att undersöka dessa områden syftar rapporten till att identifiera skillnader och likheter i digital delaktighet som kan informera om hur väl integrerade invånarna i dessa områden är i det bredare digitala landskapet.

Datainsamlingen baseras på svar från över 1 300 individer bosatta i utsatta områden, med deltagare från mer än 100 olika födelseländer, vilket ger en rik mångfald av perspektiv. För att jämföra resultaten med den breda allmänheten har vi därtill genomfört en parallell datainsamling där vi ställt samma frågor till ett slumpmässigt urval med svar från drygt 1 000 individer som bor i övriga Sverige.

Läsanvisningar

Rapporten presenterar resultaten på följande sätt: Varje avsnitt inleds med en kort sammanfattning som beskriver huvudresultatet för de aktuella frågorna. Därefter visas oftast ett diagram som redovisar resultaten, uppdelade efter om de svarande bor i eller utanför ett utsatt område. I de flesta fall följer sedan en tabell där svaren redovisas uppdelade efter geografi (utsatt område eller övriga Sverige) samt om de svarande är över eller under 40 år. Anledningen till att vi systematiskt delar upp resultaten efter ålder är för att nansera jämförelserna mellan utsatta områden och övriga Sverige. Detta eftersom invånarna i utsatta områden generellt är yngre jämfört med resten av Sverige. Genom att bryta ner på ålder kan vi därmed visa om eventuella skillnader mellan de boende i utsatta områden och resten av Sverige beror på åldersstrukturen bland de svarande, eller om skillnaderna/lihetererna består över motsvarande åldersgrupper.

Inledning

Järvaveckan Research har för andra året i rad undersökt hur grupper som ofta förbises i nationella undersökningar, invånare i utsatta områden och personer med utländsk bakgrund, upplever och har förutsättningar för att delta i det digitala samhället. I en tid av ökad digitalisering är det viktigt att alla medborgare har tillgång till och förmåga att använda digitala verktyg och tjänster på lika villkor. Dessa grupper är inte ensamma om att riskera ett digitalt utanförskap. Det är tidigare känt att personer med funktionsnedsättningar och pensionärer möter svårigheter eller har lägre användningsgrad än övriga i samhället. Därför är det viktigt att försöka kartlägga hur förutsättningarna ser ut för olika grupper i vårt samhälle.

Årets rapport ”*Digital inkludering och utanförskap i Sverige*” har tagits fram i samarbete med Internetstiftelsen som varje år gör undersökningen ”*Svenskarna och internet*”, med syfte att ge oberoende fakta om svenskarnas internetanvändning.

Boende i utsatta områden utgör en betydande del av samhället där vi har begränsad kunskap på flera områden. Ett av dessa områden är digitaliseringens konsekvenser, särskilt hur digitala vanor som användning av e-tjänster, digitala prenumerationer och erfarenheter av internets baksidor, som bedrägerier eller oro över vad barnen gör online, ser ut och om de skiljer sig från vad vi ser i andra delar av samhället. För att undersöka detta har Järvaveckan Research, i samarbete med Internetstiftelsen, gett Indikator Opinion uppdraget att undersöka digital inkludering och utanförskap hos invånarna i socioekonomiskt eftersatta områden.

Rapporten bygger på data insamlade från drygt 1 300 svar från boende i något av de 59 områden som Polismyndigheten klassar som risk-, utsatta eller särskilt utsatta i Sverige. Dessutom har vi drygt 1 000 svar från ett slumpmässigt urval av personer som bor i övriga Sverige. Genom att använda samma metod, datainsamlingsperiod och frågeformulär kan vi presentera unika insikter om hur beteenden och attityder i den digitala världen skiljer sig mellan dessa grupper, och var de är lika. Denna kunskap kan hjälpa oss att bättre förstå utmaningarna och möjligheterna som digitaliseringen medför, samt att utforma insatser för att minska digitala klyftor och öka inkluderingen.

Även om svarsfrekvensen i undersökningen är högre än tidigare år är det viktigt att vara transparent med att frågeundersökningar i allmänhet och

frågeundersökningar riktade mot boende i utsatta områden i synnerhet är be-
häftade med vissa systematiska skevheter. Vi når de som är mest intresse-
rade, mest integrerade och de som har högst förtroende. Intresse, engage-
mang och förtroende är förutsättningar för att någon ska svara på undersök-
ningar.

Ytterligare en bias – som är av stor vikt för just den här undersökningen – är
att undersökningen genomförs som en så kallad push-to-webundersökning.
Det betyder i praktiken att deltagarna får en inbjudan till undersökningen via
posten hem till sin folkbokföringsadress – men att undersökningen genom-
förs som en digital webenkät. Att undersökningen genomförs digitalt innebär
ytterligare en selektionseffekt då vi per definition inte når de som inte befin-
ner sig online, samt att de är mindre troligt att vi når de med mindre datavana.

Användningen av digitala e-tjänster bland boende i utsatta områden

Digitala e-tjänster har blivit en allt viktigare del av vårt dagliga liv. De omfattar allt från banktjänster och skatteärenden till hälso- och sjukvårdstjänster, samt kommunikation med myndigheter. Medan dessa tjänster kan underlätta vardagen och öka tillgängligheten till olika samhällstjänster, blir de också en allt mer central del i att hantera myndighetsärenden och finansiella transaktioner. Därför är det viktigt att kartlägga hur användningen av e-tjänster ser ut i olika grupper i samhället.

I figur 1 redovisas i vilken utsträckning boende i och utanför utsatta områden har använt fem olika e-tjänster de senaste 12 månaderna: e-legitimationer som mobilt Bank-id och Freja eID, betaltjänsten Swish, internetbank och mobilbank-appar, digitala deklarationer via skatteverket.se, samt digitala id-kort med fotografi. I tabell 1 nedan har vi också brutit ner resultaten för svarande under 40 år, både i och utanför utsatta områden.

Bland de e-tjänster som undersökts är e-legitimationer som mobilt Bank-id och Freja eID samt betaltjänsten Swish de mest använda. Totalt har 90% av de svarande i utsatta områden och 97% av de svarande i övriga Sverige använt e-legitimation, medan 91% i utsatta områden och 97% i övriga Sverige har använt Swish. Användningen av internetbank eller bankappar i mobilen är också hög, med 86% i utsatta områden och 94% i övriga Sverige.

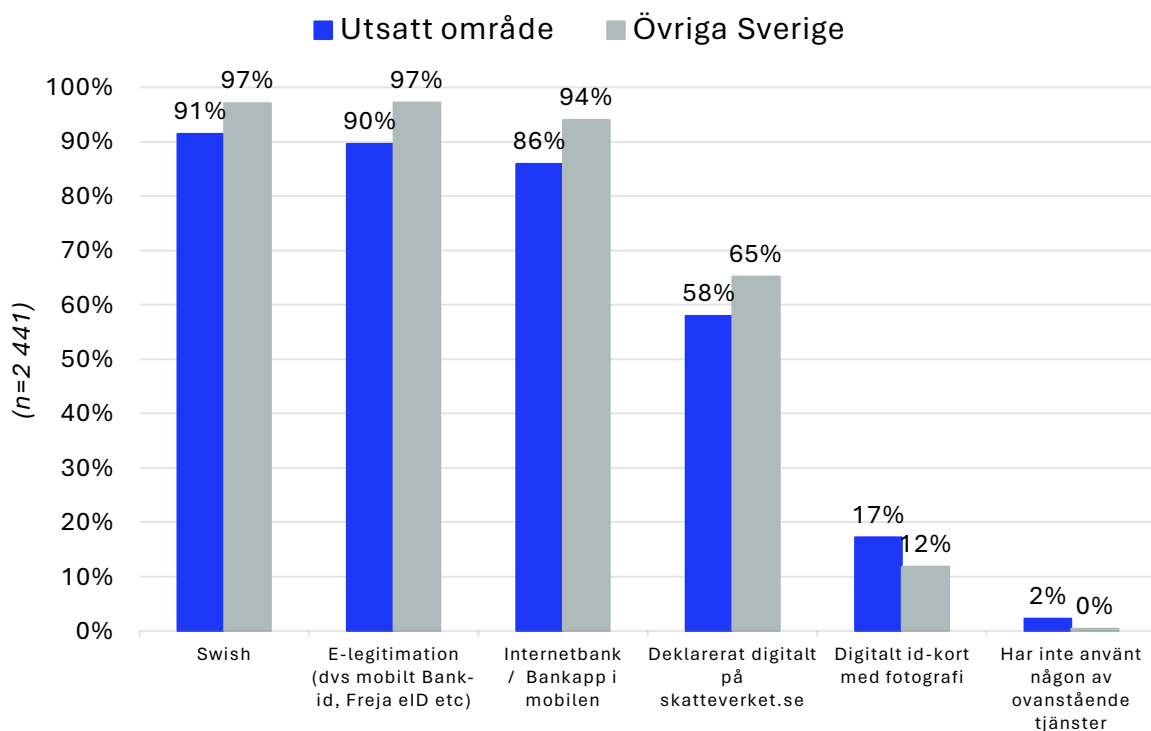
På den andra sidan av spektret är digitala id-kort med fotografi den minst använda e-tjänsten, med endast 17% i utsatta områden och 12% i övriga Sverige som har använt denna tjänst. Digital deklaration via skatteverket.se är något vanligare, med 58% i utsatta områden och 65% i övriga Sverige.

Även om användningen av de flesta e-tjänster är hög i både utsatta områden och övriga Sverige, finns det vissa skillnader. E-legitimationer, Swish och internetbank används mer i övriga Sverige än i utsatta områden. Å andra sidan har en något större andel i utsatta områden använt digitala id-kort med fotografi jämfört med övriga Sverige.

Möjligheten att skaffa digitalt ID-kort infördes förra sommaren. Vi vet från tidigare forskning att unga har varit snabbare än äldre att skaffa sig denna typ av ID. Eftersom befolkningen i utsatta områden är yngre än i övriga Sverige, presenterar vi genomgående resultat för svarande under 40 år, både bland boende i och utanför utsatta områden. Om vi fokuserar på andelen som har

digitalt ID-kort, ser vi, som väntat, att en större andel bland de yngre har det. Intressant nog är andelen med digitalt ID-kort högre bland unga i utsatta områden än bland unga i övriga Sverige.

Figur 1 Andel som använt olika e-tjänster de senaste 12 månaderna bland svarande i utsatta områden och svarande i övriga Sverige (procent)

Kommentar: Den fullständiga frågeformuleringen löd "Har du använt något av följande de senaste 12 månaderna?". Svartspersonen kunde markera flera alternativ.

Tabell 1 Andel som använt olika e-tjänster de senaste 12 månaderna bland svarande i utsatta områden och svarande i övriga Sverige efter ålder (procent)

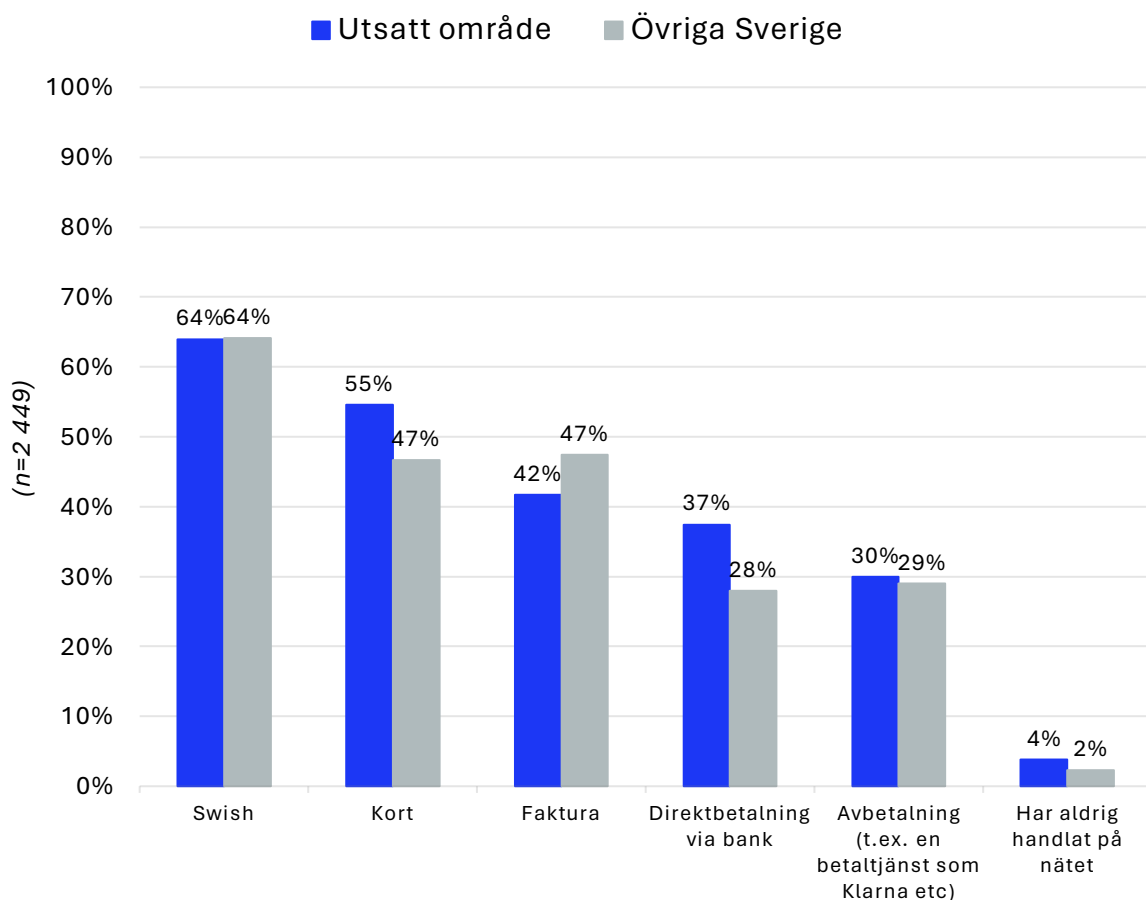
	Utsatt område under 40 år	Övriga Sverige under 40 år	Utsatt område över 40 år	Övriga Sverige över 40 år
E-legitimation (dvs mobilt Bank-id, Freja eID etc)	90%	97%	89%	97%
Swish	94%	99%	89%	96%
Internetbank/Bankapp i mobilen	86%	96%	86%	93%
Deklarerat digitalt på skatteverket.se	57%	67%	58%	64%
Digitalt id-kort med fotografi	20%	15%	15%	10%
Har inte använt någon av ovanstående tjänster	2%	0%	3%	0%
<i>Bas</i>	658	383	680	720

Kommentar: Den fullständiga frågeformuleringen löd ”Har du använt något av följande de senaste 12 månaderna?” Svarspersonen kunde markera flera alternativ.

Betalningssätt vid e-handel

E-handel har blivit en alltmer populär form av handel, med ständigt ökande försäljningssiffror under de senaste åren. Under pandemin tog denna trend än mer fart, eftersom människor i större utsträckning handlade online för att undvika butiker och offentliga platser. Många väljer att handla online för att det är bekvämt, tidsbesparande och ger tillgång till ett stort utbud av produkter. Samtidigt har antalet betalningsalternativ också ökat, vilket gör det enklare för kunder att slutföra sina köp. Det finns flera olika sätt att betala för varor och tjänster online, inklusive betalning med kort, faktura, Swish, direktbetalning via bank och andra metoder. I Figur 2 redovisar vi hur de svarande i och utanför utsatta områden föredrar att betala när de handlar online.

Figur 2 Vilka av följande betalningssätt föredrar du när du handlar på nätet? (procent)

Kommentar: Den fullständiga frågeformuleringen löd ” Vilka av följande betalningssätt föredrar du när du handlar på nätet?” Svarspersonerna kunde markera flera alternativ.

Swish är den mest populära betalningsmetoden bland både boende i utsatta områden och i övriga Sverige, med 64% av de svarande i båda grupperna som föredrar att betala med Swish när de handlar online. Kortbetalning är också en vanlig metod, med 55% av de svarande i utsatta områden som använder kort, jämfört med 47% i övriga Sverige.

När det gäller fakturabetalning föredrar 42% av de svarande i utsatta områden denna metod, medan en något större andel i övriga Sverige, 47%, väljer att betala via faktura. Direktbetalning via bank används av 37% av de svarande i utsatta områden, jämfört med 28% i övriga Sverige. Avbetalningstjänster, som Klarna, används ungefär lika mycket i båda grupperna, med 30% i utsatta områden och 29% i övriga Sverige. Vi kan också konstatera att andelen som aldrig handlar på nätet är mycket liten både bland svarande i utsatta områden (4%) och bland svarande i övriga Sverige (2%).

Tabell 2 Betalningssätt bland svarande under och över 40 år (procent)

	Utsatt område under 40 år	Övriga Sverige under 40 år	Utsatt område över 40 år	Övriga Sverige över 40 år
Kort	56%	50%	53%	45%
Faktura	45%	46%	39%	48%
Swish	72%	77%	56%	57%
Direktbetalning via bank	41%	31%	34%	26%
Avbetalning (t.ex. en betaltjänst som Klarna etc)	30%	25%	30%	31%
Har aldrig handlat på nätet	2%	1%	5%	3%
<i>Bas</i>	<i>659</i>	<i>383</i>	<i>684</i>	<i>722</i>

Kommentar: Den fullständiga frågeformuleringen löd ” Vilka av följande betalningssätt föredrar du när du handlar på nätet?” Svarspersonerna kunde markera flera alternativ.

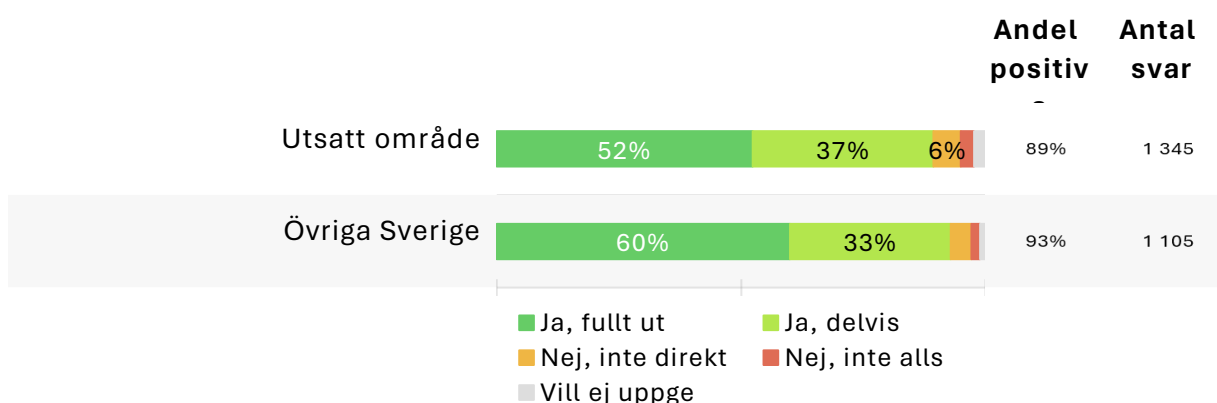
Digital inkludering i utsatta områden

Hittills har vi undersökt användningen av olika digitala e-tjänster och preferenser för betalningsmetoder vid e-handel. Vi har sett skillnader och likheter mellan boende i utsatta områden och övriga Sverige, vilket ger oss en bra överblick över hur dessa grupper använder digitala verktyg i sin vardag.

Nu går vi över till att titta på upplevelsen av digital inkludering. Detta koncept kan mätas på flera sätt, och vi har valt att undersöka det genom att ställa en rad frågor om känslan av att vara inkluderad i den digitala världen. Vi frågar om man behövt hjälp eller stöttning för att använda digitala tjänster, samt om man tycker det är lätt eller svårt att ta till sig digital information. I samband med detta redovisar vi också andelen som har blivit utsatta för bedrägerier eller bedrägeriförsök. Genom att analysera dessa aspekter får vi en djupare förståelse för hur digitaliseringen påverkar människor och vilka utmaningar som kan finnas för att öka den digitala inkluderingen.

Figur 3 redovisar att andelen som upplever att de har tillgång till digitala samhället fullt ut skiljer sig ganska markant mellan boende i och utanför utsatta områden. Bland boende i övriga Sverige är siffran 60 procent, vilket kan jämföras med 52 procent bland boende i utsatta områden. Bland boende i övriga Sverige är siffran 60 procent, vilket kan jämföras med 52 procent bland boende i utsatta områden. Då vi i tabell 3 bryter ner svaren bland de under och över 40 år kan vi konstatera att den största skillnaden består i att det finns skillnader mellan de under 40 år. Bland svarande under 40 år i övriga Sverige uppger 66 procent att det har tillgång fullt ut, motsvarande siffra bland svarande i utsatta områden är 53 procent.

Figur 3 Upplevd tillgång till det digitala samhället (procent)

Kommentar: Den fullständiga frågeformuleringen löd ”Känner du att du har tillgång till det svenska digitala samhället? Det vill säga att du har möjlighet att ta del av information på nätet från stat, kommun och myndigheter och kan använda deras e-tjänster (online-tjänster) i den utsträckning som du behöver?”

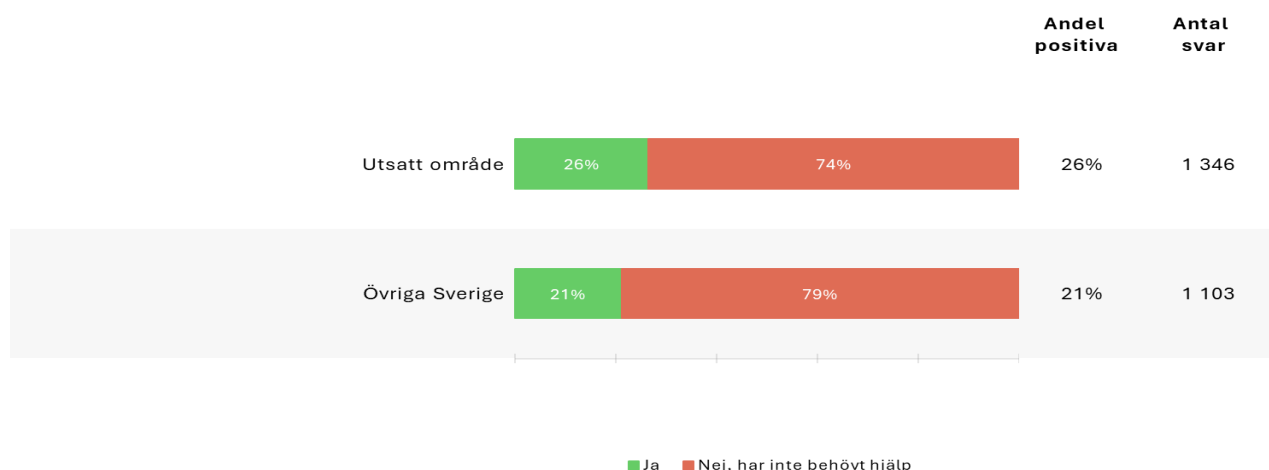
Tabell 3 Upplevd tillgång till det digitala samhället (procent)

	Utsatt område under 40 år	Övriga Sverige under 40 år	Utsatt område över 40 år	Övriga Sverige över 40 år
Ja, fullt ut	53%	66%	52%	57%
Ja, delvis	37%	27%	37%	36%
Nej, inte direkt	6%	4%	5%	4%
Nej, inte alls	2%	3%	3%	1%
Vill ej uppge	2%	0%	3%	1%
<i>Bas</i>	<i>659</i>	<i>382</i>	<i>686</i>	<i>723</i>

Kommentar: Den fullständiga frågeformuleringen löd ”Känner du att du har tillgång till det svenska digitala samhället? Det vill säga att du har möjlighet att ta del av information på nätet från stat, kommun och myndigheter och kan använda deras e-tjänster (online-tjänster) i den utsträckning som du behöver?”

En konsekvens av begränsad tillgång till det digitala samhället är att individer inte självständigt kan hantera vissa digitala tjänster. Figur 4 visar andelen personer som under det senaste året har behövt hjälp med att använda e-tjänster som tillhandahålls av kommun, stat eller andra myndigheter. Bland de boende i övriga Sverige är denna andel 21 procent, medan den är något högre, 26 procent, bland de som bor i utsatta områden. Enligt Tabell 4, där vi bryter ner resultaten efter ålder, framgår det att skillnaden mellan boende i och utanför utsatta områden främst beror på att yngre respondenter i utsatta områden oftare behöver hjälp. Bland unga i utsatta områden är siffran 30 procent, jämfört med 20 procent bland unga i övriga Sverige.

Figur 4 Andel som behöv hjälp att använda e-tjänst som kommun, stat eller myndighet tillhandahåller (procent)

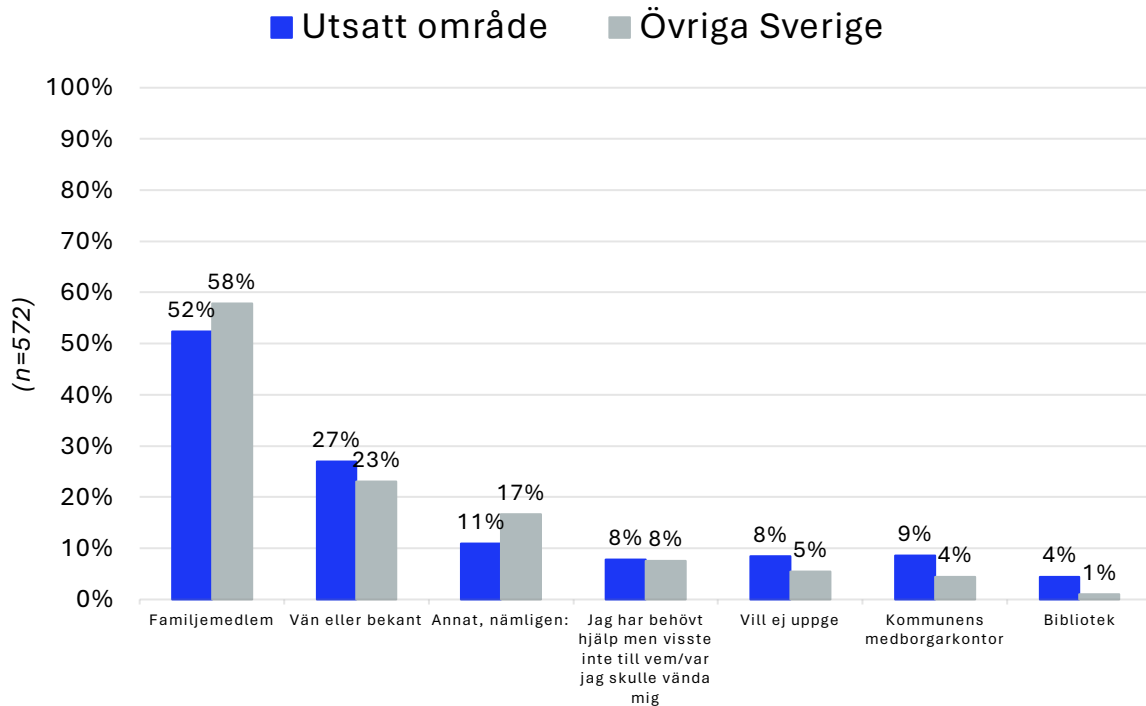
Kommentar: Den fullständiga frågeformuleringen löd Har du under det senaste året behövt hjälp när du använt någon e-tjänst som kommun, stat eller myndigheter erbjuder? Där svarsalternativen var Ja, Nej, har inte behövt hjälp.

Tabell 4 Har du under det senaste året behövt hjälp när du använt någon e-tjänst som kommun, stat eller myndigheter erbjuder? (procent)

	Utsatt område under 40 år	Övriga Sverige under 40 år	Utsatt område över 40 år	Övriga Sverige över 40 år
Ja	30%	20%	23%	22%
Nej, har inte behövt hjälp	70%	80%	77%	78%
<i>Bas</i>	660	379	686	724

De som svarat att de behövt hjälp för att använda e-tjänster fick en följdfråga om var man har vänt sig för hjälp. Resultaten från den här frågan presenteras i figur 5. Det klart vanligaste svaret här är att man vänt sig till en familjemedlem för hjälp. Både bland svarande i och utanför utsatta områden är det över hälften som gjort just detta. Näst vanligast är att vända sig till en vän eller bekant. Ungefär var fjärde svarande både i och utanför utsatta områden har uppgett att de gjort det. Ungefär en av tio (8%) uppger att de behövt hjälp, men inte vetat vart de ska vända sig. Även om det finns nominella skillnader mellan svarande boende i och utanför utsatta områden så är inga av skillnaderna statistiskt signifikanta då analysen baseras på färre svar i och med att det endast är de som uppger att de behövt hjälp som fått frågan.

Figur 5 Vem man vänt sig till för hjälp med e-tjänster (procent)

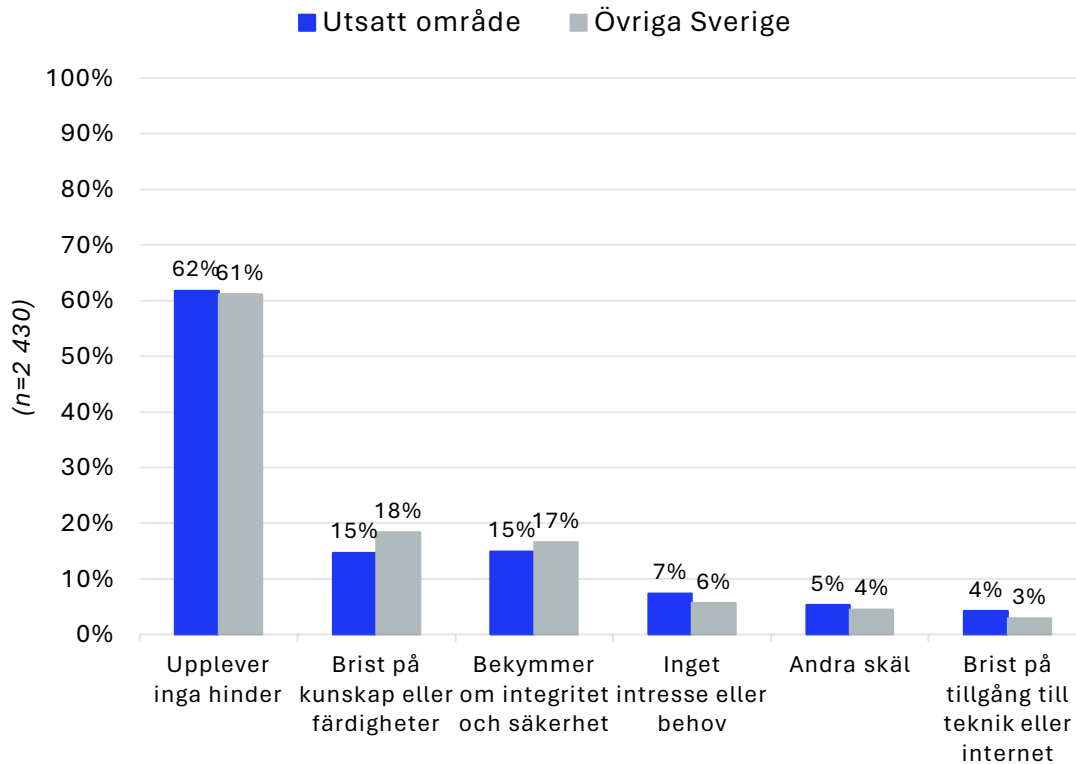

Kommentar frågeformuleringen: Den fullständiga löd: Vem/var har du vänt dig för att få hjälp med e-tjänster? Svarspersonen hade möjlighet att välja flera alternativ.

Ett annat sätt att undersöka i vilken utsträckning och på vilket sätt som folk upplever att de är begränsade i den digitala offentligheten redovisas i figur 6 och tabell 5. Här ser vi att sex av tio bland svarande i och utanför utsatta områden inte upplever några hinder alls. Lite mindre än var femte svarande både i och utanför utsatta områden listar brist på kunskap och färdigheter samt bekymmer om integritet och säkerhet som konkreta hinder. Betydligt färre nämner brist på intresse samt brist på teknik och tillgång till internet och teknik som orsaker.

Då vi bryter ner resultaten bland yngre och äldre svarande ser vi flera tydliga skillnader kopplade till just ålder (Tabell 5). De under 40 uppger i högre utsträckning att de inte upplever några hinder. Så är fallet både när det kommer till boende i och utanför utsatta områden, även om andelen som inte upplever några hinder är något högre bland svarande i övriga Sverige (72% jämfört med 65%). Vi ser också genomgående att äldre svarande i högre utsträckning nämner att de är bekymrade över integritet och säkerhet jämfört med yngre svarande.

Figur 6 Vilka hinder upplever de svarande för att använda digitala tjänster och verktyg? (procent)

Kommentar: Den fullständiga frågeformuleringen löd: Upplever du några hinder för att använda digitala verktyg och tjänster? Om ja, vilka är de största hindren?

Tabell 5 Upplever du några hinder för att använda digitala verktyg och tjänster? Om ja, vilka är de största hindren? (procent)

	Utsatt område under 40 år	Övriga Sverige under 40 år	Utsatt område över 40 år	Övriga Sverige över 40 år
Upplever inga hinder	65%	72%	59%	55%
Brist på kunskap eller färdigheter	11%	7%	18%	25%
Brist på tillgång till teknik eller internet	5%	3%	4%	3%
Bekymmer om integritet och säkerhet	13%	12%	17%	19%
Inget intresse eller behov	8%	5%	7%	6%
Andra skäl	7%	6%	4%	3%
<i>Bas</i>	<i>642</i>	<i>381</i>	<i>683</i>	<i>723</i>

Kommentar: Den fullständiga frågeformuleringen löd: Upplever du några hinder för att använda digitala verktyg och tjänster? Om ja, vilka är de största hindren? Svartspersonen hade möjlighet att välja flera svarsalternativ.

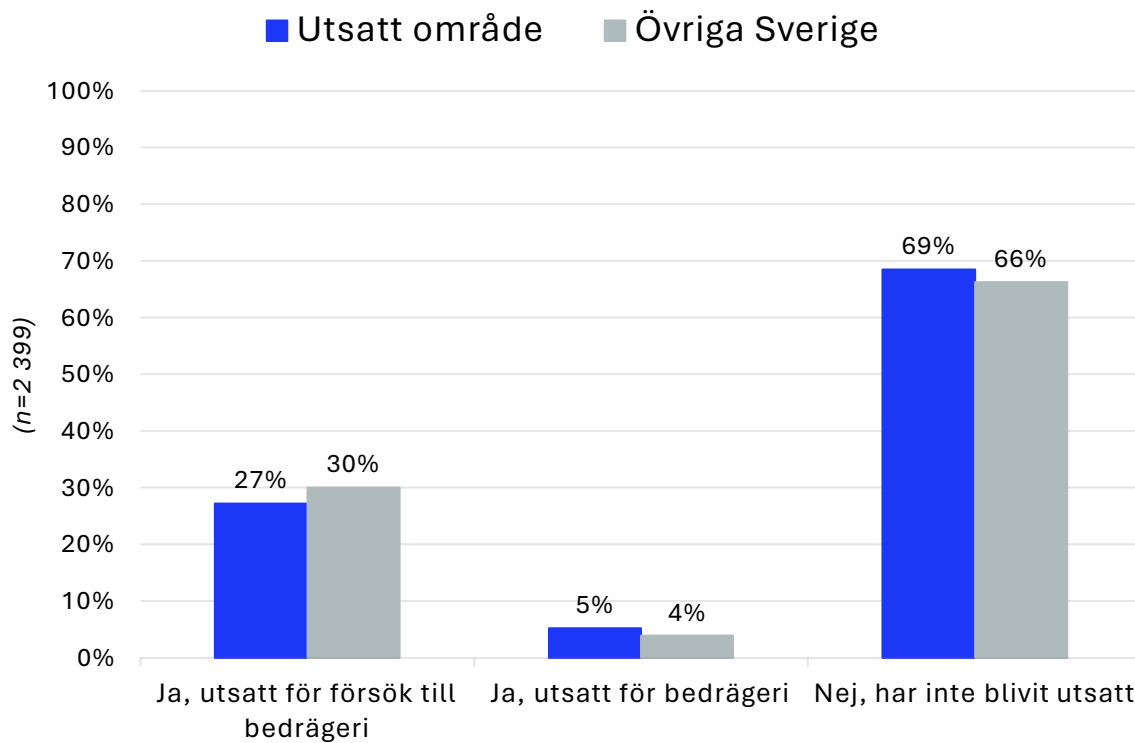
Utsatthet för bedrägerier på internet

En av baksidorna med en ökad digitalisering är att den även skapar möjligheter för aktörer med bedrägliga avsikter. Under de senaste åren har vi sett en stadig ökning av antalet bedrägerier och bedrägeriförsök på internet. En grupp som är särskilt utsatt är äldre med mindre datavana. Det är dock oklart i vilken utsträckning andelen som utsatts för bedrägerier eller bedrägeriförsök skiljer sig mellan de som bor i utsatta områden och de som bor i övriga Sverige. En anledning till varför detta är extra intressant att undersöka är att vi vet att personer i utsatta områden ofta är överrepresenterade när det gäller andra typer av brottsutsatthet.

Figur 7 visar andelen av boende i och utanför utsatta områden som har utsatts för bedrägeriförsök och bedrägerier på internet de senaste 12 månaderna. Resultaten visar att 27% av de svarande i utsatta områden har utsatts för bedrägeriförsök, jämfört med 30% i övriga Sverige. När det gäller de som faktiskt har blivit utsatta för bedrägerier, är andelen 5% i utsatta områden och 4% i övriga Sverige. Med andra ord ser vi inga tydliga tecken på att utsattheten för bedrägerier på internet skiljer sig nämnvärt mellan boende i utsatta områden och övriga Sverige.

De som uppgett att de blivit utsatta för bedrägeri eller bedrägeriförsök har också fått möjlighet att beskriva vilken typ av bedrägeri eller bedrägeriförsök som de har utsatts för. När vi detaljstuderar fritextsvaren ser vi inte heller några systematiska skillnader i vilken typ av bedrägeri eller bedrägeriförsök som de olika grupperna har blivit utsatta för.

Figur 7 Andel som under de senaste 12 månaderna utsatts för bedrägeri eller bedrägeriförsök på nätet (procent)

Kommentar: Den fullständiga frågeformuleringen löd "Har du under de senaste 12 månaderna blivit utsatt för ett bedrägeri eller bedrägeriförsök på internet?"

Tabell 6 Andel som under de senaste 12 månaderna utsatts för bedrägeri eller bedrägeriförsök på nätet (procent)

	Utsatt område under 40 år	Övriga Sverige under 40 år	Utsatt område över 40 år	Övriga Sverige över 40 år
Ja, utsatt för försök till bedrägeri	29%	33%	26%	29%
Ja, utsatt för bedrägeri	4%	4%	6%	4%
Nej, har inte blivit utsatt	68%	64%	69%	67%
<i>Bas</i>	624	375	678	720

Kommentar: Den fullständiga frågeformuleringen löd "Har du under de senaste 12 månaderna blivit utsatt för ett bedrägeri eller bedrägeriförsök på internet?"

AI: Användning och oro

Artificiell intelligens (AI) tar en allt större plats i våra liv, särskilt efter lanseringen av ChatGPT. Nu finns det en mängd AI-verktyg med olika syften, som DALL-E, Bard (numera Gemini) och Midjourney. För att undersöka hur AI används idag och hur de svarande ser på digitaliseringens och AI:s konsekvenser för samhället framöver, har vi ställt frågor som ger insikt i hur människor ser på AI:s nuvarande roll och dess potentiella påverkan i framtiden. Det ger oss en bättre förståelse för hur AI påverkar vardagen och vilka förväntningar som finns på dess utveckling.

I Tabell 7 presenteras hur stor andel av boende i och utanför utsatta områden som har använt något AI-verktyg under de senaste 12 månaderna. Tabellen visar också hur användningen ser ut bland yngre och äldre svarande i respektive grupp. Svartalternativen som de svarande hade att välja mellan var: "Ja, flera gånger", "Ja, vid något tillfälle", "Nej, men har hört talas om", och "Nej, har inte hört talas om".

Resultaten visar att användningen av AI är något högre bland svarande i utsatta områden jämfört med boende i övriga Sverige. 35% av de boende i utsatta områden har använt AI-verktyg det senaste året, jämfört med 28% av de boende i övriga Sverige. Av de som använt AI-verktyg flera gånger är andelen 19% i utsatta områden och 13% i övriga Sverige.

När det gäller de som inte använt AI-verktyg men hört talas om dem, är andelen högre i övriga Sverige (44%) jämfört med utsatta områden (37%). Andelen som inte hört talas om AI-verktyg är densamma i båda grupperna, 28 procent.

Eftersom användningen och kunskapen om AI-verktyg kan variera beroende på svarspersonernas ålder, presenterar tabellen också nedbrytningen bland svarande under och över 40 år. Tabellen talar sitt tydliga språk. Användning och kännedom av AI är i mycket hög utsträckning beroende av svarspersonens ålder. Både i utsatta områden och i övriga Sverige så är det omkring varannan svarande under 40 år som använt AI vid något eller flera tillfällen. Bland svarande över 40 är motsvarande siffra var femte svarande.

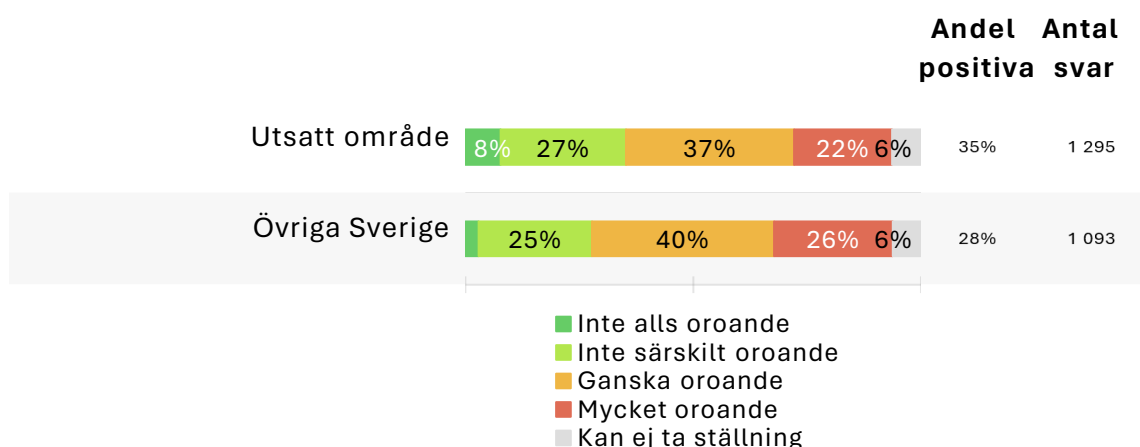
Tabell 7 Användningen av AI-verktyg de senaste 12 månaderna (procent)

	Utsatt område	Övriga Sverige	Utsatt område under 40 år	Övriga Sverige under 40 år	Utsatt område över 40 år	Övriga Sverige över 40 år
Netto- senaste året	35%	28%	50%	46%	21%	19%
Ja, flera gånger	19%	13%	30%	23%	9%	8%
Ja, vid något tillfälle	16%	15%	20%	23%	12%	11%
Nej, men har hört talas om	37%	44%	32%	40%	41%	46%
Nej, har <u>inte</u> hört talas om	28%	28%	18%	13%	38%	35%
<i>Bas</i>	1342	1104	659	383	683	721

Kommentar: Den fullständiga frågeformuleringen löd: ”Har du använt något AI-verktyg under de senaste 12 månaderna? Exempelvis Chat-GPT, DALL-E, Bard, Midjourney eller liknande.”

I figur 8 respektive figur 9 presenteras hur svarspersonerna upplever oro inför AI: och digitaliseringens effekter på samhället i framtiden. När det gäller effekten av AI, ser vi att 59% (37% ganska oroade och 22% mycket oroade) av de svarande i utsatta områden är oroade, medan en högre andel, 66% (40% ganska oroade och 26% mycket oroade), är oroade i övriga Sverige. Resultaten visar att det finns en utbredd oro i samhället för de konsekvenser som AI kan tänkas ha på samhället i framtiden. Den här oron är dessutom markant större bland svarande i övriga Sverige jämfört med svarande i utsatta områden.

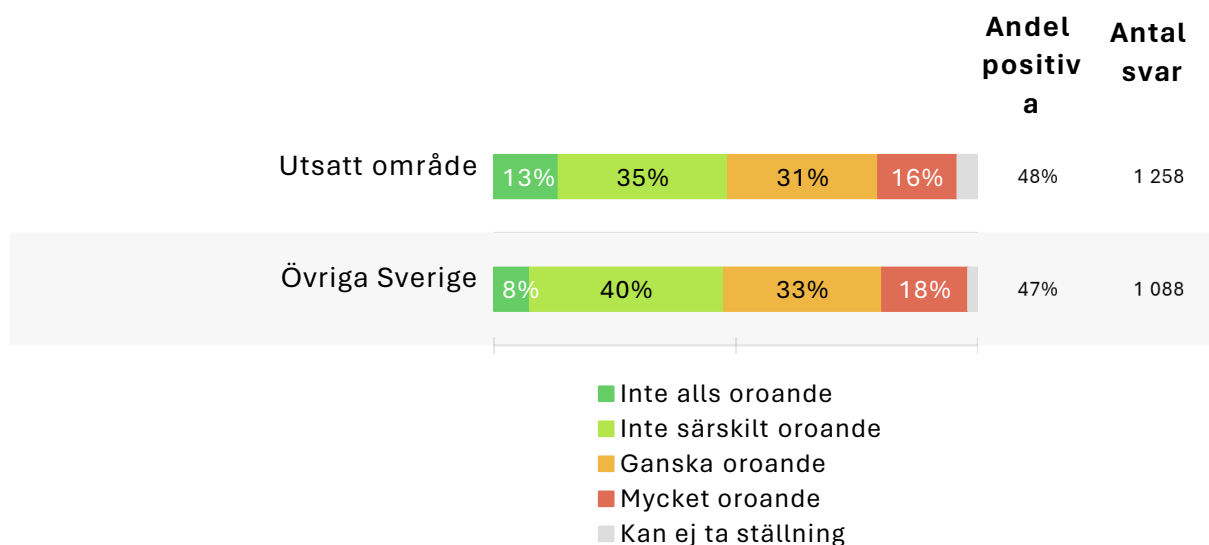
Figur 8 Om du ser till läget i dag, hur oroande upplever du själv följande inför framtiden? *Effekten av AI på samhället (procent)*

Kommentar: Den fullständiga frågeformuleringen löd ” Om du ser till läget i dag, hur oroande upplever du själv följande inför framtiden? *Effekten av AI på samhället*”

Figur 9 redovisar motsvarande siffra för hur de svarande ser på effekten av digitaliseringen på samhället. Här ser vi återigen att det är fler som är oroade än de som inte är det. Jämfört med synen på effekten av AI ser vi däremot inga systematiska skillnader mellan boende i och utanför utsatta områden.

Figur 9 Om du ser till läget i dag, hur oroande upplever du själv följande inför framtiden? Effekten av digitalisering på samhället (procent)

Kommentar: Den fullständiga frågeformuleringen löd ” Om du ser till läget i dag, hur oroande upplever du själv följande inför framtiden? Effekten av AI på samhället”

Då vi i tabell 8 och tabell 9 bryter ner resultaten efter ålder kan vi konstatera att det finns ett genomgående mönster både för svarspersonernas syn på effekten av AI och digitaliseringen – yngre är mer optimistiska än äldre. Skillnaderna bli särskilt iögonfallande då vi jämför svar från de under 40 år bland boende i eller utanför utsatta områden, med svar från de över 40 som bor i övriga Sverige. Bland yngre svarande är det omkring 40 procent som uppger att de inte är alls eller inte särskilt oroade för effekterna av AI. Motsvarande siffra bland äldre svarande i övriga Sverige är 23 procent.

Tabell 8 Om du ser till läget i dag, hur oroande upplever du själv följande inför framtiden? *Effekten av AI på samhället (procent)*

	Utsatt område under 40 år	Övriga Sverige under 40 år	Utsatt område över 40 år	Övriga Sverige över 40 år
Netto - Inte oroad	39%	37%	32%	23%
Inte alls oroande	9%	6%	6%	1%
Inte särskilt oroande	29%	31%	26%	22%
Ganska oroande	38%	36%	36%	42%
Mycket oroande	19%	25%	24%	26%
Kan ej ta ställning	4%	3%	8%	8%
Netto - Oroad	57%	61%	60%	69%
<i>Bas</i>	<i>623</i>	<i>372</i>	<i>672</i>	<i>721</i>

Tabell 9 Om du ser till läget i dag, hur oroande upplever du själv följande inför framtiden? *Effekten av digitalisering på samhället (procent)*

	Utsatt område under 40 år	Övriga Sverige under 40 år	Utsatt område över 40 år	Övriga Sverige över 40 år
Netto - Inte oroad	53%	57%	44%	43%
Inte alls oroande	17%	13%	10%	5%
Inte särskilt oroande	35%	44%	35%	38%
Ganska oroande	29%	25%	33%	37%
Mycket oroande	16%	17%	17%	18%
Netto - Oroad	44%	42%	50%	55%
Kan ej ta ställning	3%	1%	5%	2%
<i>Bas</i>	<i>605</i>	<i>370</i>	<i>653</i>	<i>718</i>

Betalning för digitala tjänster

Digitalt utanförskap handlar inte bara om att känna sig osäker eller otrygg i den digitala världen. En viktig del av att vara inkluderad är också att kunna ta del av allt det som internet har att erbjuda. Mycket av det som tidigare fanns i analoga former har nu flyttat till digitala plattformar, som musik, film och nyheter. Tillgången till dessa digitala tjänster kan påverka hur människor upplever sin plats i det digitala landskapet och deras förmåga att hålla sig informerade och underhållna.

I det här avsnittet undersöker vi därför hur jämlikheten ser ut när det gäller tillgången till digitala tjänster mellan de som bor i utsatta områden och de som bor i övriga Sverige. Vi tittar på betalningsmönstren för olika typer av streamingtjänster för film och tv-serier, musik och poddar, samt ljudböcker och e-böcker. Vi undersöker också betalningsmönstren för svenska och utländska digitala nyhetsmedier för att se om det finns skillnader mellan dessa grupper.

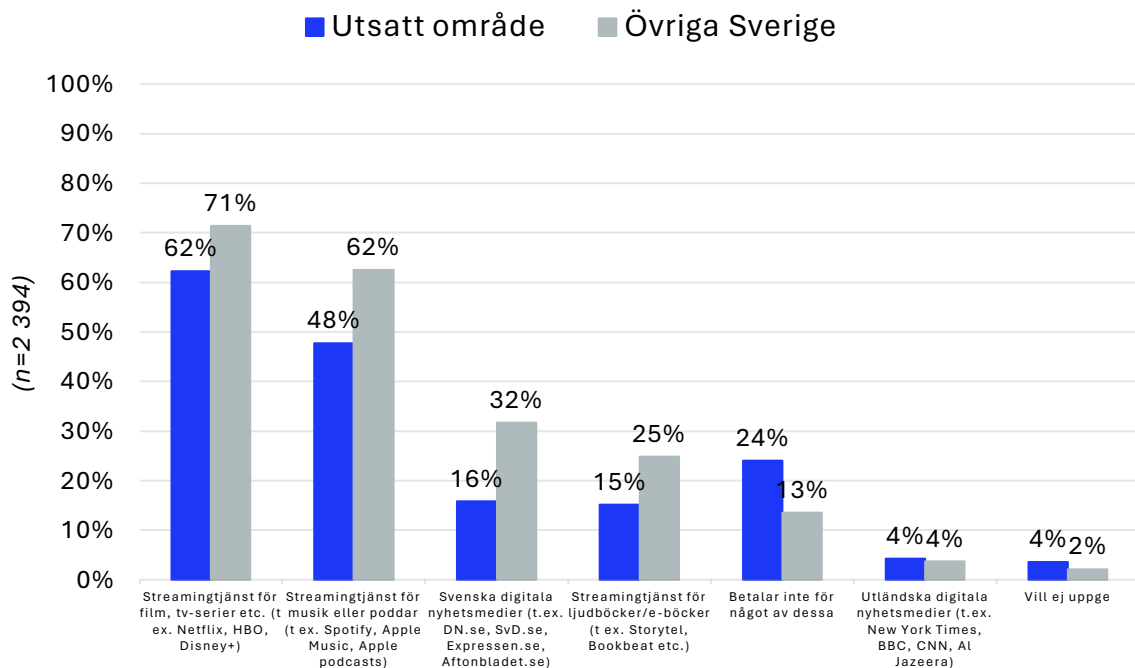
Figur 10 visar andelen boende i utsatta områden och övriga Sverige som betalar för olika typer av digitala tjänster. När det gäller streamingtjänster för film och tv-serier, som Netflix, HBO och Disney+, ser vi att 62% av de svarande i utsatta områden betalar för dessa tjänster, jämfört med 71% i övriga Sverige. För streamingtjänster för musik eller poddar, som Spotify och Apple Music, betalar 48% i utsatta områden, jämfört med 62% i övriga Sverige.

När det gäller streamingtjänster för ljudböcker eller e-böcker, är andelen som betalar för dem 15% i utsatta områden och 25% i övriga Sverige. För svenska digitala nyhetsmedier, som DN.se och SvD.se, betalar 16% i utsatta områden, jämfört med 32% i övriga Sverige. Utländska digitala nyhetsmedier, som New York Times och BBC, har samma betalningsgrad i båda grupperna, med 4%.

En intressant observation är att 24% av de svarande i utsatta områden inte betalar för något av dessa digitala tjänster, medan denna andel är 13% i övriga Sverige. Det visar att det finns en betydande skillnad i tillgången till digitala tjänster mellan de två grupperna. Tidigare forskning har visat att digitala prenumerationer varierar med ålder, där äldre tenderar att ha fler prenumerationer än yngre. Därför redovisar vi, likt i flera av de tidigare frågorna, resultaten nedbrutna för svarande under 40 år. Resultaten presenteras i tabell 10. Här ser vi att skillnaderna mellan utsatta områden och övriga Sverige

kvarstår. Vi ser bland annat att 70% bland de yngre än 40 år i utsatta områden betalar för en streamingtjänst för film och TV-serier, motsvarande siffran för samma åldersgrupp i övriga Sverige är 82%. Avslutningsvis kan vi konstatera att 17% av de under 40 år i utsatta områden inte betalar för någon av tjänsterna, vilket kan jämföras med 6% bland samma åldersgrupp i övriga Sverige.

Figur 10 Betalning för strömmade tjänster (procent)

Tabell 10 Betalning för strömmade tjänster (procent)

	Utsatt område under 40 år	Övriga Sverige under 40 år	Utsatt område över 40 år	Övriga Sverige över 40 år
Streamingtjänst för film, tv-serier etc. (t ex. Netflix, HBO, Disney+)	70%	82%	55%	66%
Streamingtjänst för musik eller poddar (tex. Spotify, Apple Music, Apple podcasts)	59%	79%	37%	54%
Streamingtjänst för ljudböcker/e-böcker (tex. Storytel, Bookbeat etc.)	17%	24%	13%	25%
Svenska digitala nyhetsmedier (t.ex. DN.se, SvD.se, Expressen.se, Aftonbladet.se)	12%	23%	19%	36%
Utländska digitala nyhetsmedier (t.ex. New York Times, BBC, CNN, Al Jazeera)	4%	3%	4%	4%
Betalar inte för något av dessa	17%	6%	31%	18%
Vill ej uppge	4%	2%	3%	2%
Bas	621	372	677	723

Kommentar: Den fullständiga frågeformuleringen löd ” Betalar du eller någon i ditt hushåll för något av följande..?”

Vilka platser finns vi på internet och hur kommunicerar vi?

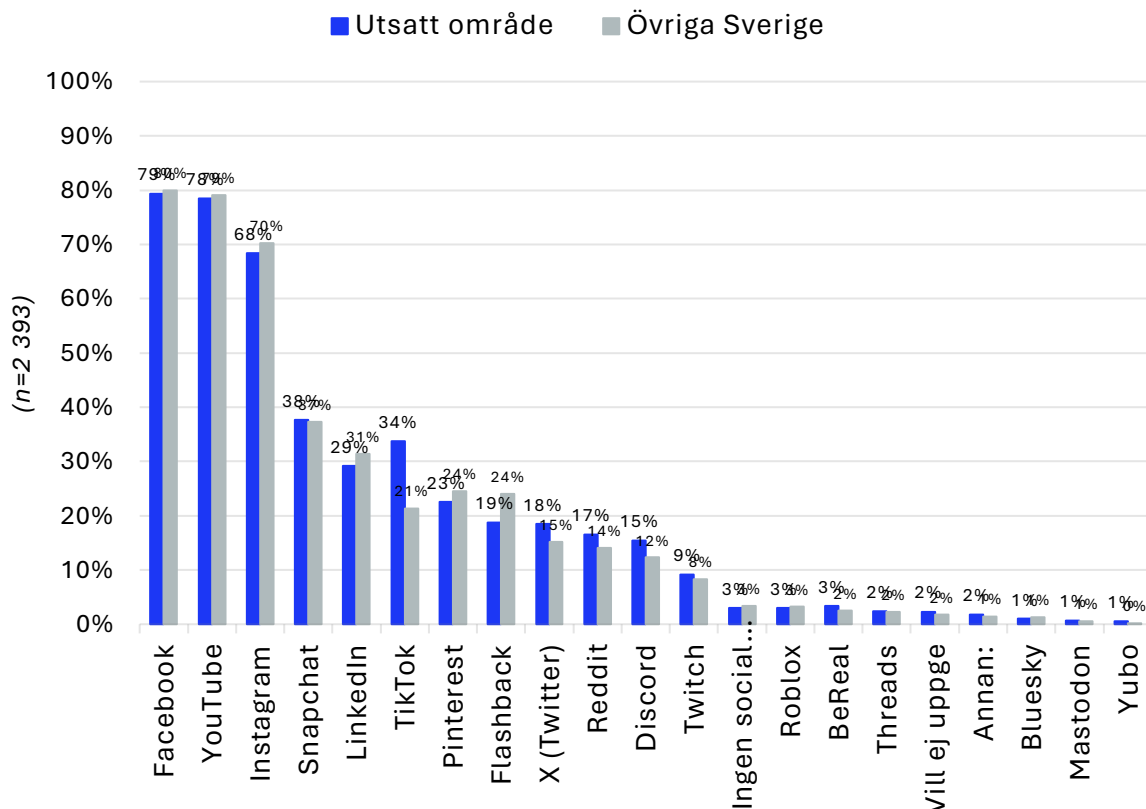
Digitaliseringen har revolutionerat hur vi umgås och kommunicerar. Idag använder människor olika digitala plattformar och sociala medier för att hålla kontakt med vänner och familj, samt för att följa nyheter, kändisar och influerare. Dessa digitala mötesplatser har blivit en central del av vårt sociala liv och erbjuder ett brett utbud av kommunikationsmöjligheter, från textmeddelanden och bilder till videor och liveströmmar.

Denna digitala utveckling har också lett till att människor använder olika appar och tjänster för kommunikation, underhållning och nyhetsuppdateringar. I detta avsnitt kommer vi att utforska vilka sociala nätverksplatser och sociala medier som svarspersonerna har använt under de senaste 12 månaderna. Vi kommer också att titta på vilka appar och tjänster de har använt, samt om de följer några nyhetskanaler eller personer på sociala medier för att hålla sig uppdaterade med de senaste händelserna.

Genom att förstå hur människor använder sociala medier och digitala plattformar kan vi få en bättre inblick i deras digitala vanor och identifiera eventuella skillnader mellan boende i utsatta områden och övriga Sverige. Detta kan hjälpa oss att förstå de trender och mönster som påverkar hur människor kommunicerar och umgås i en allt mer digitaliserad värld.

Figur 11 redovisar andelen av de svarande som har använt respektive sociala nätverksplats de senaste 12 månaderna. Facebook, YouTube och Instagram är de plattformar som flest har använt. Det gäller både bland boende i och utanför utsatta områden. På fjärde plats hamnar Snapchat. För ingen av dessa plattformar ser vi några skillnader i användningsmönster mellan boende i och utanför utsatta områden. Fyra plattformar visar signifikanta skillnader. TikTok, Reddit och Discord används i högre utsträckning bland boende i utsatta områden, samtidigt som Flashback används mer av boende i övriga Sverige.

Figur 11 Användning av olika sociala nätverksplatser (procent)

Kommentar: Den fullständiga frågeformuleringen löd ” Vilka sociala nätverksplatser/sociala medier har du använt de senaste 12 månaderna? ”

När vi i tabell 11 bryter ner resultaten bland svarande under 40 år, kan vi konstatera att unga i övriga Sverige i större utsträckning har använt YouTube, Reddit, Flashback och Twitch. Samtidigt kan vi konstatera att yngre boende i utsatta områden i högre grad har använt TikTok.

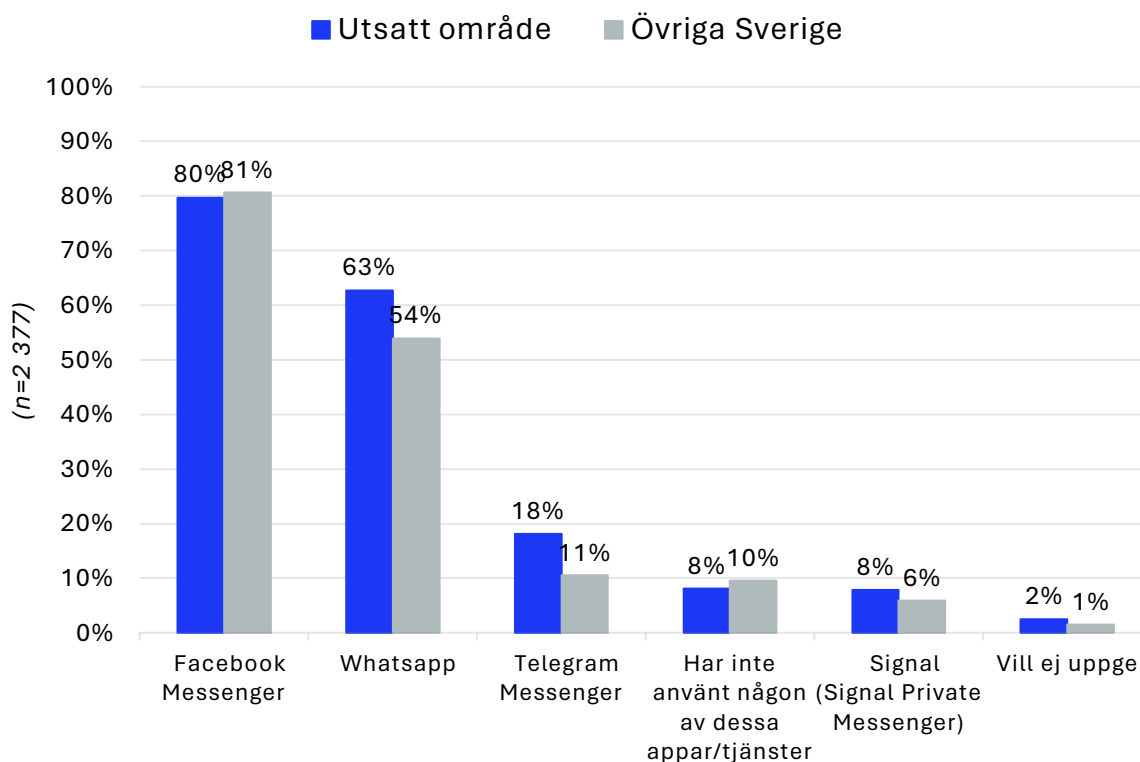
Tabell 11 Användning av olika sociala nätverksplatser (procent)

	Utsatt område under 40 år	Övriga Sverige under 40 år	Utsatt område över 40 år	Övriga Sverige över 40 år
Ingen social nätverksplats	1%	0%	4%	5%
Facebook	81%	84%	77%	78%
Instagram	80%	78%	58%	66%
Snapchat	57%	58%	20%	27%
X (Twitter)	27%	22%	11%	12%
LinkedIn	40%	44%	19%	25%
YouTube	84%	90%	73%	74%
TikTok	47%	37%	21%	13%
Reddit	27%	34%	7%	4%
Pinterest	29%	30%	17%	22%
Flashback	21%	35%	16%	18%
Twitch	16%	21%	3%	2%
Roblox	3%	5%	3%	2%
BeReal	7%	6%	0%	1%
Discord	26%	28%	6%	4%
Yubo	0%	0%	1%	0%
Mastodon	1%	1%	0%	0%
Bluesky	1%	2%	1%	1%
Threads	4%	3%	1%	2%
Annan:	1%	0%	3%	2%
Vill ej uppge	2%	2%	3%	2%
<i>Bas</i>	<i>619</i>	<i>368</i>	<i>682</i>	<i>723</i>

Kommentar: Den fullständiga frågeformuleringen löd ” Vilka sociala nätverksplatser/sociala medier har du använt de senaste 12 månaderna?” där svarspersonen kunde ange flera svarsalternativ.

I figur 12 går vi vidare och analyserar användningen av olika appar och tjänster vars främsta syfte är att kommunicera digitalt. Vi ser att den mest använda appen är Facebook Messenger. Här ser vi dock inga skillnader mellan de som bor i och utanför utsatta områden. Näst mest använd är WhatsApp – som är mer populär bland svarande i utsatta områden (63%) jämfört med svarande i övriga Sverige (54%). Samma mönster ser vi när det gäller Telegram Messenger, med 18% bland boende i utsatta områden jämfört med 11% bland boende i övriga Sverige. Då vi i tabell 12 bryter ner användarmönstren på ålder ser vi att skillnaderna i användandet av Telegram och framförallt Whatsapp beror på skillnader mellan unga i och utanför utsatta områden. Bland boende under 40 år i övriga Sverige använder 55 procent Whatsapp, motsvarande siffra för boende i utsatta områden är hela 69 procent.

Figur 12 Användning av appar för kommunikation (procent)

Tabell 12 Användning av appar för kommunikation (procent)

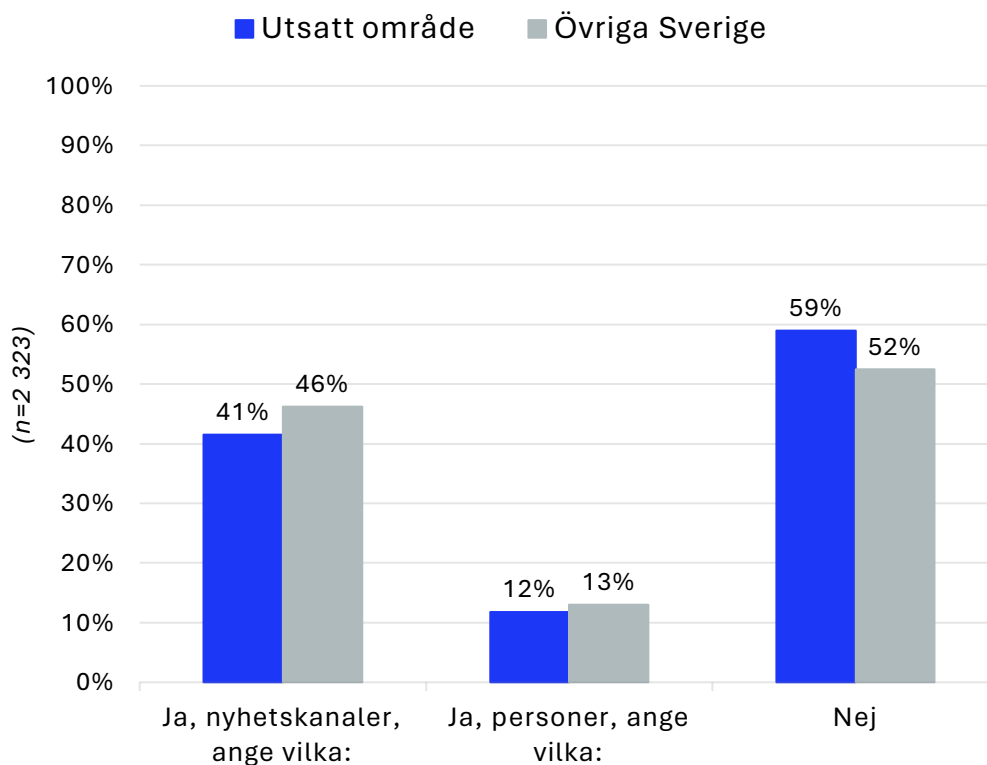
	Utsatt område under 40 år	Övriga Sverige under 40 år	Utsatt område över 40 år	Övriga Sverige över 40 år
Facebook Messenger	87%	89%	74%	76%
Whatsapp	69%	55%	57%	53%
Signal (Signal Private Messenger)	10%	7%	6%	5%
Telegram Messenger	21%	9%	15%	11%
Har inte använt någon av dessa appar/tjänster	3%	5%	12%	12%
Vill ej uppge	2%	2%	3%	1%
<i>Bas</i>	<i>613</i>	<i>367</i>	<i>677</i>	<i>719</i>

Kommentar: Den fullständiga frågeformuleringen löd ”Vilka av följande appar och tjänster har du använt de senaste 12 månaderna?” där svarspersonen hade möjlighet att markera flera svarsalternativ.

I nästa steg (figur 13) redovisar vi andelen av de svarande som uppger att de följer nyhetskanaler respektive personer på sociala medier för att ta del av samhällsnyheter. Här ser vi genomgående marginella skillnader mellan boende i och utanför utsatta områden. Här ser vi att andelen som följer någon nyhetskanal är något högre bland svarande i övriga Sverige (46%) jämfört med boende i utsatta områden (41%). Skillnaden blir än större då vi jämför de två grupperna bland yngre svarande (tabell 13). Bland yngre svarande i

utsatta områden är det 41% som följer någon nyhetskanal, vilket kan jämföras med 50% bland motsvarande grupp i övriga Sverige. Andelen som följer någon person är däremot på ungefär samma nivå då vi jämför boende i och utanför utsatta områden. Vi ser dock en skillnad att detta beteende är något vanligare bland yngre svarande än äldre.

Figur 13 Andel som följer några nyhetskanaler eller personer på sociala medier för att ta del av samhällsnyheter (procent)

Kommentar: Den fullständiga frågeformuleringen löd: Följer du några nyhetskanaler eller personer på sociala medier för att ta del av samhällsnyheter? Om ja, vilka?

Tabell 13 Andel som följer några nyhetskanaler eller personer på sociala medier för att ta del av samhällsnyheter (procent)

	Utsatt område under 40 år	Övriga Sverige under 40 år	Utsatt område över 40 år	Övriga Sverige över 40 år
Ja, nyhetskanaler, ange vilka:	41%	50%	42%	45%
Ja, personer, ange vilka:	14%	16%	10%	12%
Nej	59%	48%	59%	54%
<i>Bas</i>	588	348	677	709

Kommentar: Den fullständiga frågeformuleringen löd: Följer du några nyhetskanaler eller personer på sociala medier för att ta del av samhällsnyheter? Om ja, vilka?

Vi avslutar avsnittet med att redovisa hur lätt eller svårt de svarande uppfattar att det är att hålla sig informerad på nätet om vad som sker i svensk politik och i svensk samhällsutveckling. Tabell 14 redovisar resultaten för svarande som bor i utsatta områden och övriga Sverige, samt motsvarande nedbrytning uppdelat på ålder.

Resultaten visar att 60% av svarande i övriga Sverige tycker det är lätt att följa med i svensk politik, jämfört med 55% av de som bor i utsatta områden. Skillnaden är större bland yngre personer, där 55% i utsatta områden jämfört med 65% i övriga Sverige tycker det är lätt. För äldre är skillnaden mindre, 55% i utsatta områden mot 58% i övriga Sverige.

Tabell 14 Informerad om svensk politik (procent)

	Utsatta områden	Övriga Sverige	Utsatt område under 40 år	Övriga Sverige under 40 år	Utsatt område över 40 år	Övriga Sverige över 40 år
Mycket lätt	23%	21%	25%	22%	22%	21%
Ganska lätt	32%	39%	30%	43%	33%	37%
Varken lätt eller svårt	30%	29%	29%	24%	32%	32%
Ganska svårt	9%	7%	10%	9%	7%	6%
Mycket svårt	2%	2%	3%	2%	2%	2%
Vill ej uppge	4%	1%	3%	0%	4%	2%
<i>Bas</i>	<i>1 317</i>	<i>1 095</i>	<i>639</i>	<i>377</i>	<i>677</i>	<i>718</i>

Kommentar: Den fullständiga frågeformuleringen löd "Tycker du att det är lätt eller svårt att hänga med i information på nätet som handlar om svensk politik och samhällsutvecklingen i Sverige?"

Föräldrars uppfattning och oro för digitaliseringens konsekvenser

I dagens digitala samhälle är det inte bara vi vuxna som är online; om man har barn så är de sannolikt också aktiva på nätet. Digitala verktyg och plattformar ger barn och ungdomar många möjligheter att lära sig, underhålla sig och umgås med vänner. Samtidigt finns det också utmaningar och risker, som nätmobbning, överdrivet skärmtid och exponering för olämpligt innehåll.

I detta avsnitt frågar vi föräldrar med hemmavarande barn i vilken utsträckning de håller med om olika påståenden som relaterar till barnens internetanvändning. Vissa av dessa påståenden fokuserar på de positiva aspekterna av digitaliseringen, som utbildning och kreativitet, medan andra

handlar om de negativa sidorna, som oro för säkerheten på nätet och barnens mentala hälsa.

Tabell 15 visar i vilken utsträckning föräldrar till barn i och utanför utsatta områden instämmer i en rad positiva konsekvenser av sina barns internetanvändning. Högst andel föräldrar – drygt 40 procent bland både svarande i och utanför utsatta områden – instämmer i att internet hjälper deras barn att hålla kontakt med släkt och vänner som bor långt borta. Ungefär lika många uppger att de instämmer i påståendet att de vet vad deras barn gör på internet. Ungefär en tredjedel av svarande i båda grupperna ser med optimism på hur internet kan göra det lättare för deras barn att hänga med i skolarbetet samt att internet ger barn större möjligheter att utbilda sig inför sitt framtida yrkesliv.

Störst skillnad ser vi när det kommer till påståendet att internet gör att mitt barn umgås med andra barn utanför vårt bostadsområde. Här är det hela 38 procent av föräldrarna till barn i övriga Sverige som håller med om påståendet. Motsvarande siffra för föräldrar i utsatta områden är 11 procentenheter lägre (26%). Dessa siffror antyder att eventuella förhoppningar om att internet kan fungera som en mötesplats som kan främja umgänge och på så vis motverka segregationen inte infrias. Det är dock viktigt att poängtera att vi inte ska dra för långtgående slutsatser utifrån endast denna undersökning och att de statistiska osäkerheterna av naturen blir större då vi bryter ner resultaten både på boendeplats och föräldraskap. Ytterligare en viktig aspekt här är att det är föräldrar som svarat om hur de upplever hur detta ser ut för sina barn. En mycket intressant framtida väg för undersökningar på området vore att ställa motsvarande frågor till barnen och ungdomarna själva.

Tabell 15 Vilka av följande påståenden instämmer du med när det kommer till ditt/dina barns internetanvändning? (procent)

	Utsatt område	Övriga Sverige	Skillnad
Internet hjälper mitt barns språkutveckling i svenska språket	26%	25%	1%
Internet gör att mitt barn umgås med andra barn utanför vårt bostadsområde	26%	38%	-11%
Internet ger mig bättre koll på var mitt barn befinner sig när han/hon är utanför hemmet	24%	24%	0%
Internet gör det lättare för mitt barn att hänga med i skolarbetet	32%	37%	-5%
Internet ger mitt barn större möjligheter att utbilda sig för ett framtida yrkesliv	32%	31%	2%
Jag har god kännedom om vad mitt barn gör på nätet	43%	45%	-2%
Internet hjälper mitt barn att hålla kontakt med släkt och vänner som bor långt borta	42%	44%	-2%
Instämmer inte i något av ovan	9%	7%	2%
Vill ej uppge	4%	2%	2%
Ej aktuellt	11%	12%	0%

Kommentar: Den fullständiga frågeformuleringen löd: Vilka av följande påståenden instämmer du med när det kommer till ditt/dina barns internetanvändning? Svarepersonerna hade möjlighet att välja flera alternativ. Antalet svarande bland föräldrar i utsatta områden är 442, antalet svarande bland föräldrar i övriga Sverige är 426.

I tabell 16 presenteras motsvarande frågetyp som för tabell 15, skillnaden är att föräldrarna fått ta del av en lista med mer negativa aspekter av den digitala världen. Här ser vi också flera intressanta skillnader mellan föräldrar i och utanför utsatta områden. Genomgående, med några få undantag, uttrycker föräldrar till barn i övriga Sverige en större oro än föräldrar till barn i utsatta områden. Exempelvis uppger 18 procent av föräldrarna till barn i utsatta områden att de inte oroar sig för något av alternativen i listan. Motsvarande siffra för föräldrar till barn i övriga Sverige är 11 procent. De största skillnaderna ser vi i oron kring att ens barn ska utsättas för näthat eller kränkningar på internet, samt att ens barn ska få sämre självkänsla på grund av skeva idealbilder av utseende och kroppsideal på nätet (38% bland föräldrar i utsatta områden jämfört med 55% i övriga Sverige). Nästan lika stor skillnad ser vi när det kommer till oron för att ens barn ska utsättas för bedrägeri på nätet (40% jämfört med 55%).

De två punkter där föräldrar till barn i utsatta områden är statistiskt signifikant mer oroliga än föräldrar i övriga Sverige är att barnen ska lockas till gängkriminalitet (22% jämfört med 14%) och lockas till våldsbejakande religiös extremism (13% jämfört med 8%). Trots dessa skillnader finns det områden där oron är likartad över socioekonomiska gränser. Exempelvis är oro för sexuella övergrepp på nätet samt köp av alkohol och droger på nätet nästan densamma i båda grupperna, med 34% mot 37% respektive 15% mot 14%.

Dessa siffror visar att vissa farhågor är universella, oavsett socioekonomisk tillhörighet.

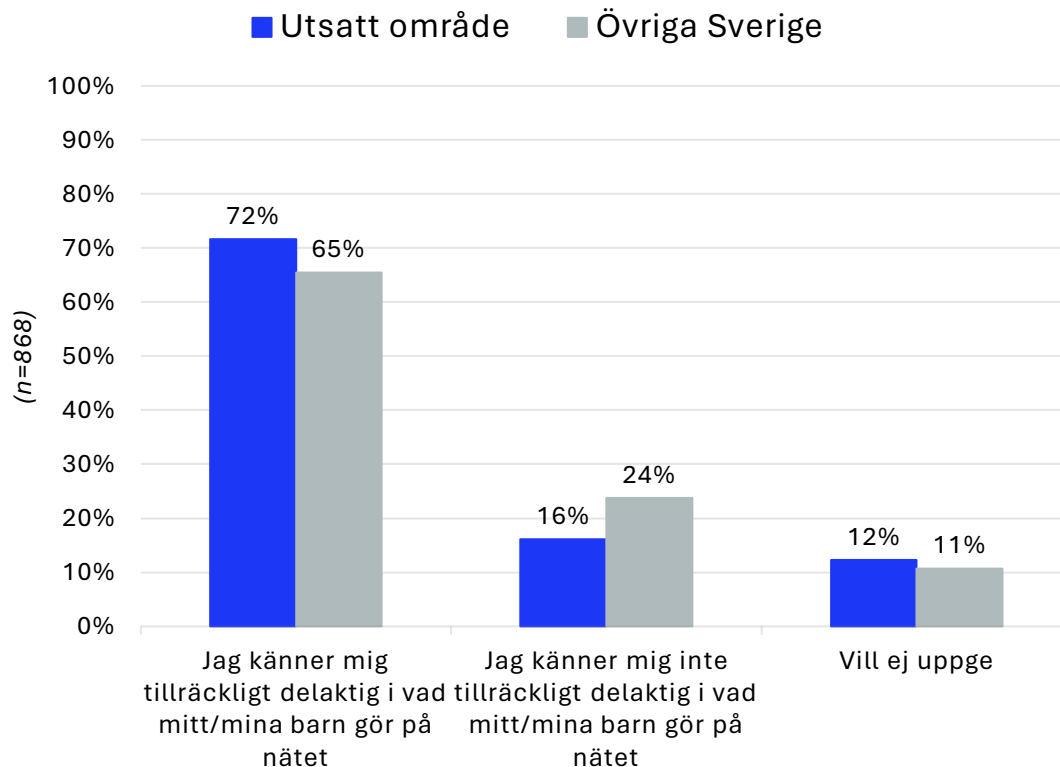
Tabell 16 Vilket av följande påståenden instämmer mest du i?

	Utsatt område	Övriga Sverige	Skillnad
Utsättas för näthat eller kränkningar på nätet	48%	64%	16%
Lockas in till gängkriminalitet på nätet	22%	14%	-8%
Köpa droger på nätet	20%	19%	-1%
Köpa alkohol på nätet	15%	14%	-1%
Ta del av propaganda eller desinformation på nätet	45%	48%	2%
Lockas att dela sexuella bilder	34%	38%	4%
Utsättas för sexuella övergrepp på nätet	34%	37%	3%
Utsättas för bedrägeri på nätet	40%	55%	15%
Få sämre självkänsla på grund av skeva idealbilder av utseende/kroppsideal på nätet	38%	55%	16%
Lockas av våldsbejakande religiösa extremister och radikaliseras	13%	8%	-6%
Lockas av våldsbejakande högerextremister och radikaliseras	12%	9%	-4%
Lockas av våldsbejakande vänsterextremister och radikaliseras	9%	11%	2%
Nej, oroar mig inte för något av ovan	18%	11%	-7%
Vill ej uppge	4%	1%	-3%
Ej aktuellt	11%	8%	-3%

Kommentar: Den fullständiga frågeformuleringen löd: "Oroar du dig för något av följande när det kommer till ditt/dina barns internetanvändning? Att mitt/mina barn kommer att..." där svarspersonen hade möjlighet att markera flera svarsalternativ. Antalet svarande bland föräldrar i utsatta områden är 441, antalet svarande bland föräldrar i övriga Sverige är 425.

Vi avslutar avsnittet med att redovisa svar på frågan 'Känner du dig tillräckligt delaktig i vad ditt/dina barn gör på nätet?'. Figur 14 visar att 72% av föräldrarna i utsatta områden känner sig tillräckligt delaktiga i vad deras barn gör på nätet, jämfört med 65% av föräldrarna i övriga Sverige. När det gäller de föräldrar som inte känner sig tillräckligt delaktiga, är andelen högre i övriga Sverige (24%) jämfört med utsatta områden (16%). Denna högre känsla av delaktighet bland föräldrar i utsatta områden kan spegla tidigare observationer där dessa föräldrar generellt uttryckte mindre oro för bland annat näthat, oror för negativa konsekvenser när det kommer till kroppsideal och bedrägeri på nätet. Detta fenomen kan tyda på en starkare tillit till eller mindre medvetenhet om riskerna i den digitala miljön bland dessa föräldrar.

Figur 14 Andel av föräldrar som känner sig tillräckligt delaktiga i vad deras barn gör på nätet (procent)

Kommentar: Den fullständiga frågeformuleringen löd " Vilket av följande påståenden instämmer mest du i? med svarsalternativen Jag känner mig tillräckligt delaktig i vad mitt/mina barn gör på nätet; Jag känner min inte tillräckligt delaktig i vad mitt/mina barn gör på nätet; samt Vill ej uppge.

Avslutande reflektioner

Många av våra liv levs idag mer och mer online. Allt från myndighetsärenden, kontakter med nära och kära till hur vi tar del av kultur och nyheter. Den här rapporten, "Digital inkludering och utanförskap" framtagen av Järvaveckan Research i samarbete med Internetstiftelsen, bidrar till ny kunskap om hur dessa digitala praktiker och attityder skiljer sig mellan de som bor i utsatta områden och de som bor i övriga Sverige.

Undersökningen visar att det på flera områden finns systematiska skillnader när det kommer till digital inkludering mellan boende i och utanför utsatta områden. Vi ser en lägre användning av digitala e-tjänster, en större andel som behövt be om hjälp för att använda dessa tjänster och en högre andel som upplever att de inte har full tillgång till det digitala samhället. Vi

finner också betydande skillnader i tillgången till prenumerationer av olika typer av kultur – streamade av musik och tv-serier – och svenska nyhetsmedier.

Flera av dessa skillnader består och blir i vissa fall än tydligare då vi jämför yngre svarande bland boende i utsatta områden med samma åldersgrupp i övriga Sverige. De här är en grupp som redan idag lever mycket av sina liv online. Även om skillnaderna i vissa fall inte är särskilt dramatiska är de värda att ta på allvar då det här är en generation som mest troligt kommer leva sitt liv online i än större utsträckning. Att vi finner det nu gör att det finns en risk att detta accentueras över tid. Genom att förstå dessa skillnader och deras potentiella påverkan på samhället, kan vi bättre adressera de utmaningar och möjligheter som digitaliseringen innebär. Denna insikt är värdefull för att framåt kunna främja en mer inkluderande digital framtid där alla medborgare har likvärdiga möjligheter att utnyttja digitaliseringens fulla potential.

Om undersökningen

Datainsamlingen har genomförts med en så kallad ”push-to-web-metod.” En postal inbjudan har skickats till respondentens folkbokföringsadress och undersökningen var möjlig att besvara digital genom att logga in med en individuell svarskod eller QR-kod. Undersökningen var möjlig att besvara på svenska, engelska, arabiska och somaliska. Påminnelser har genomförts via SMS.

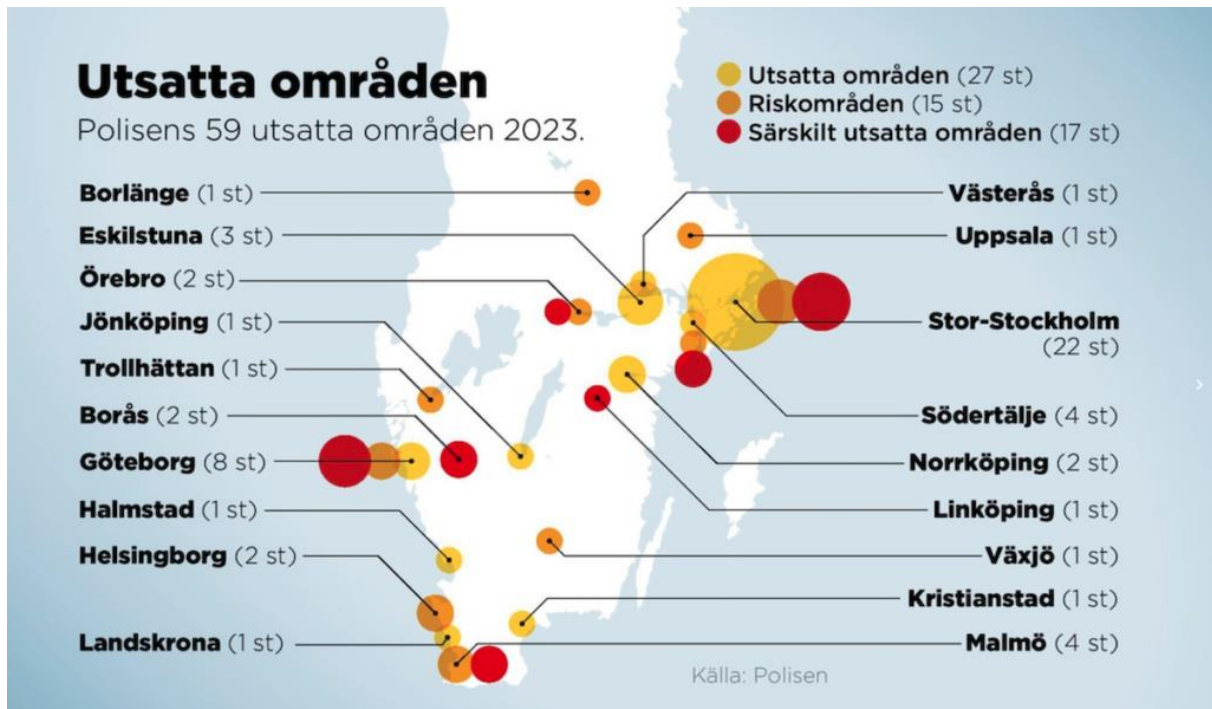
Undersökningen pågick från och med 19 februari 2024 till och med 12 mars 2024. Nettourvalet i de utsatta områdena bestod av ett slumpmässigt urval av 9819 individer där vi samlat in svar från 1 349, vilket innebär en svarsfrekvens på 13,7 %. Nettourvalet i Sverige, exklusive utsatta områden bestod av ett slumpmässigt urval av 4 967 individer, varav 1 105 har besvarat undersökningen vilket ger en svarsfrekvens på 22,2 %.

Fakta: 59 utsatta områden

De utsatta områdena definieras av Polismyndigheten och är indelade i olika grader av utsatthet: utsatta områden, riskområden, och särskilt utsatta områden.¹ Ett utsatt område är enligt Polismyndigheten ett geografiskt avgränsat område där kriminella har en påverkan på lokalsamhället i olika grader. Områdena har även en låg socioekonomisk status och är hem till ca 570 000 svenskar, många med utländsk bakgrund. Två av tre invånare har ännu inte fyllt 45 år.² Den 1 december 2023 uppdaterades listan och fyra nya områden har tillkommit, medan sex områden inte längre bedöms som utsatta jämfört med 2021.

¹ Källa: Polismyndigheten. Grafik: Anders Humlebo /TT.

² Källa: Järvaveckan Research: en rapport om Sveriges 61 utsatta områden

- **27 utsatta områden:** Gamlegården, Kristianstad. Grantorp/Visättra, Huddinge. Råslätt, Jönköping. Skiftinge, Eskilstuna. Vårby, Huddinge. Årby, Eskilstuna. Andersberg, Halmstad. Brandbergen, Haninge. Bredäng, Stockholm. Bäckby, Västerås. Finnsta, Järfälla. Fisksätra, Nacka. Fröslunda, Eskilstuna. Gårdsten, Göteborg. Hagsätra/Rågsved, Stockholm. Hisings Backa, Göteborg. Hässelby/Vällingby, Stockholm. Karlslund, Landskrona. Navestad, Norrköping. Saltskog, Södertälje. Sångvägen, Järfälla. Hagalund, Solna. Hageby, Norrköping. Jordbro, Haninge. Skogås, Huddinge. Storvreten, Botkyrka. Vårberg, Stockholm.
- **15 riskområden:** Biskopsgården, Göteborg. Dalhem/Drottninghög/Fredriksdal, Helsingborg. Gottsunda, Uppsala. Kronogården/Lextorp/Sylte, Trollhättan. Oxhagen/Varberga, Örebro. Södra Sofielund (Seved), Malmö. Söder, Helsingborg. Tjärna Ängar, Borlänge. Araby, Växjö. Fornhöjden, Södertälje. Holma/Kroksbäck/Bellevuegården, Malmö. Rissne/Hallonbergen, Solna. Valsta, Sigtuna. Tynnered/Grevgården/Opaltorget, Göteborg. Tureberg, Sollentuna.
- **17 särskilt utsatta områden:** Rinkeby/Tensta, Stockholm. Hjällbo, Göteborg. Husby, Stockholm. Alby, Botkyrka. Bergsjön, Göteborg. Hallunda/Norsborg, Botkyrka. Hammarkullen, Göteborg. Hovsjö, Södertälje. Lövgärdet, Göteborg. Norrby, Borås. Nydala/Hermodsdal/Lindängen, Malmö. Ronna/Geneta/Lina, Södertälje. Skäggetorp, Linköping. Vivalla, Örebro. Fittja, Botkyrka. Hässleholmen/Hulta, Borås. Rosengård, Malmö.

Bakgrundsinformation

	Utsatt område	Övriga Sverige
Åldersgrupp		
18-29	20%	14%
30-49	40%	33%
50-64	23%	27%
65+	17%	25%
<i>Bas</i>	1 265	1 076
Vilket är ditt kön?		
Kvinna	48%	53%
Man	52%	46%
<i>Bas</i>	1 270	1 079
Vilken är din högsta avslutade utbildning?		
Grundskola eller motsvarande	11%	7%
Gymnasium eller motsvarande	43%	40%
Högskola/universitet eller motsvarande	46%	53%
<i>Bas</i>	1 262	1 076
Är du svensk medborgare?		
Ja	95%	99%
Nej	5%	1%
<i>Bas</i>	1 185	1 037
Bakgrund		
Utrikes bakgrund	44	12
Svensk bakgrund	56	88
<i>Bas</i>	1144	1018

Kommentar: Tabellen visar den demografiska fördelningen bland de svarande i respektive nedbrytning i procent. Tabellen läses kolumnvis för respektive kategori.

Kontaktuppgifter

Ahmed Abdirahman

Vd och grundare, Järvaveckan

ahmed.abdirahman@jarvaveckan.se

+46 (0)73 907 75 09

Jannike Tillå

Kommunikations- och affärsområdeschef, Internetstiftelsen

jannike.tilla@internetstiftelsen.se

+46 (0)72 585 61 70

JÄRVAVECKAN
RESEARCH

INTERNET
STIFTELSEN